

I förordningen om stadsbidrag till kommuner som bedriver verksamhet med personligt ombud för vissa personer med psykiska funktionsnedsättningar (SFS 2013:522), ska de personliga ombuden få myndigheter (Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen m.fl.), kommuner och landsting att samverka. Detta ska ske utifrån den enskildes önskemål och behov, samt ge underlag till åtgärder som kan förebygga brister i fråga om att den enskilde kan få tillgång till samhällets utbud av vård, stöd och service.

Ledningsgruppen för personligt ombud nordost ska utifrån inrapporterad systembrist arbeta tillsammans med myndigheter och vårdgivare för att gemensamt komma fram till åtgärder och lösningar.

Systembrist – ställföreträdarens bristande kunskap i hur man bemöter personer med psykiska funktionsnedsättningar

Sammanfattning, frågeställning

Vi människor har behov av integritet, respekt, förståelse och inflytande över våra liv oavsett om vi är sjuka eller friska.

Hur kan vi säkerställa att gode män och förvaltare har tillräckliga kunskaper för att kunna bemöta personer med psykiska funktionsnedsättningar på ett sätt som bekräftar och motsvarar deras behov?

Inblandade myndigheter eller verksamheter

Överförmyndarenheten, Österåkers kommun

Beskrivning av systembrist

Huvudmännen är ofta människor som befinner sig i utsatta situationer och som inte själva kan ta till vara sina intressen. Detta ställer höga krav på kompetens, kvalitet och rättssäkerhet. Socialstyrelsen skriver i *Gode män och förvaltare – en översyn* att ett självklart fokus för överförmyndarens tillsyn bör vara att ställföreträdaren utövar sitt uppdrag i enlighet med huvudmannens bästa (SOU 2021:36).

Psykisk sjukdom kännetecknas av nedsatt eller förlorad autonomi och det är därför extra viktigt att personen möts med respekt för sitt självbestämmande och sin integritet. Ett bra bemötande innebär att personen möts av ett förhållningssätt

som är präglad av aktivt lyssnande, kunskap och förståelse. Att personen får bekräftelse och blir bemött med respekt där personens integritet och självbestämmande respekteras. Ett gott bemötande främjar normalisering och motverkar stigmatisering. Vi har förstått att gode män i Österåker inte får någon utbildning i hur man bemöter personer med olika svårigheter och behov, vilket vi anser är en allvarlig systembrist som åsamkar huvudmännen onödigt lidande och ett sämre mående.

Socialstyrelsen översyn visade att många huvudmän inte får den information och det stöd de behöver för att kunna ta till vara sina intressen. Det har visat sig att ställföreträdare ibland tar sig an uppdrag utan att ha en tydlig uppfattning om vad som ingår i det aktuella uppdraget och att överförmyndare ibland utser ställföreträdare som inte har den kompetens eller erfarenhet som uppdraget kräver (SOU 2021:36).

Konsekvenser för klienten

Bristande bemötande åsamkar huvudmännen onödigt lidande och ett sämre mående. De tappar tron på sig själva och sina förmågor. Vidare blir det svårt för andra professioner att hjälpa personerna när allt fokus hamnar på att lyfta dem från efterverkningarna av ett dåligt bemötande.

Förslag till åtgärder på lokal nivå

Precis som Socialstyrelsen anser vi att alla ställföreträdare ska genomgå en obligatorisk utbildning i bland annat bemötande av personer med funktionsnedsättningar (psykiska, fysiska och intellektuella).

Vidare anser vi att anställda gode män skulle avsevärt höja både kvalitet, tillgänglighet och likvärdighet och därmed vara positivt för huvudmannen. Man skulle kunna komma ifrån långa väntetider och slippa långa rekryteringsprocesser. Socialstyrelsen menar att det ideella inslaget ofta är till fördel för huvudmannen. Anställda företrädare skulle för att kunna bibehålla en mer fristående ställning ha ett liknande regelverk som för personligt ombud. Anställda gode män finns bland annat i Malmö, Sundsvall och Örebro.

Förslag till åtgärder på central nivå

Genomföra de förslag och förändringar som Socialstyrelsen lagt fram i *Gode män och förvaltare – en översyn* (SOU 2021:36).

Rapporteras till

Ledningsgruppen PO nordost

Återkoppling**För kännedom**

Åkersberga den 1 mars 2024

Enheten för Personligt Ombud
Österåkers Kommun